

התבוננות תמידית

שיחת הרה"ג זלמן ברוך מלמד לפרשת ויגש

- ♦ כוח האמונה של יוסף ♦ התבוננות יהודה במאורעות ♦ להיות מוכן ליום הדין ♦
- ♦ ירידת ישראל למצרים להעלות ניצוצות ♦ כל ירידה בעולם נועדה לתיקון ♦
- ♦ 'להורות לפניו גושנה' – בית מדרש תחילה ♦ האבות למדו את כל התורה ♦
- ♦ הסברי המהר"ל כיצד נשאו האבות קרובות משפחה ♦ התורה – גילוי העצמיות

הפנימית

האמונה של יוסף

דיברנו בפרשיות הקודמות שיוסף היה איש מאמין. הוא ידע שכל מה שקרה לו זה מאת ה'. הכול משמים. ולכן כשהאחים השליכו אותו אל הבור, יוסף עשה חשבון נפש: לא האחים השליכו אותי לבור אלא זה מאת ה'. אני צריך לחשוב למה זה קרה לי - הוצאתי דיבתם של האחים רעה, אני צריך לעשות תשובה.

כשיוסף נמכר הוא אמר לעצמו עכשיו נעשיתי לעבד, כיוון שאמרתני על האחים שמזלזלים בבני השפחות. אחר כך בניסיון עם אשת פוטיפר יוסף הסביר לעצמו שצריך לתקן מה שאמר על האחים שהם מסתכלים בבנות הארץ, והוא בעצמו צריך לעמוד כעת בניסיון הגדול הזה.

יוסף האמין שהחלומות שחלם אמיתיים ויש לו תפקיד גדול. כל מה שעובר עליו הוא כדי להכשיר אותו לתפקיד שהקב"ה ייעד לו. בכוח האמונה הגדולה הזאת יוסף הולך. בכל דבר שנפגש - רואה את מעשה ה', בכל קושי שהקב"ה מעמיד

אותו בו, הוא רואה אתגר שהקב"ה רוצה לפתח את הכוחות שלו, להעצים אותו, להביא אותו אל המדרגה הגבוהה שאליה הוא מיועד. גם יהודה והאחים היו כאלה. אמונתם הייתה אמונה גדולה, אמונה שלמה, כל מה שקורה, הם תמיד בודקים מה ריבונו של עולם דורש מאיתנו.

התבוננות יהודה במאורעות

וַיִּגֶשׁ אֱלֹהֵי יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בֵּי אֲדָנִי יְדָבָר נָא עֲבָדְךָ דָּבָר בְּאָזְנֵי אֲדָנִי וְאֵל יַחַר אַפֶּךָ בְּעֲבָדְךָ כִּי כְמוֹךָ כִּפְרָעָה (בראשית מד, יח).

יהודה מתבונן. קורה כאן אירוע לא מובן. למה הקב"ה הביא אותנו למצב הזה, מה עשינו. הוא מתבונן בכל התהליך שקורה כאן. יהודה הוא זה שאמר: "מה בָּצַע כִּי נִהְרַג אֶת אַחֵינוּ וְנִכְסֵינוּ אֶת דָּמוֹ. לָכוּ וְנִמְכְּרֵנוּ לְיִשְׁמַעְאֵלִים" (בראשית לז, כו-כז). יהודה אמר למכור את יוסף, עכשיו הקב"ה מגלגל שיוכל לתקן את המעשה הרע שעשה. הקב"ה מגלגל שבנימין אחיו של יוסף עומד להיות עבד, ויהודה צריך להציל את בנימין, להיות עבד במקומו, ובכך הוא יעשה תיקון גדול למה שהוא אמר: "לכו ונמכרנו לישמעאלים". יהודה מבין שריבונו של עולם מגלגל את העניינים, ומביא לו הזדמנות שיוכל לתקן מה שעשה.

כתוב כאן: "ויגש אליו יהודה". לא כתוב 'ויגש יהודה אל יוסף'. אמנם אנחנו מבינים שזה היה אל יוסף, כי בפרשה הקודמת יוסף מדבר אליהם. ואולי אפשר עוד לדייק מזה, שיהודה לא רק ניגש אל יוסף אלא גם אל ריבונו של עולם. יוסף הוא שליח ה', הרי כל מה שיוסף מדבר אליהם, הקב"ה מדבר ודורש מהם. אז "ויגש אליו" - יהודה ניגש לריבונו של עולם, ואומר אני רוצה להבין מה קורה כאן, ומתוך זה הוא מבין שעניינו לעשות את התיקון הגדול. יהודה מבין למפרע שהקב"ה סידר שיקבל על עצמו את הערבות על הנער, כי יש לו תפקיד. על ידי האחריות שיש לו על בנימין יוכל לתקן את העבירה שעשה עם יוסף.

כשנעשה התיקון, יוסף מתגלה: "וְלֹא יָכַל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנּוֹצְבִים עֲלָיו וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָּל אִישׁ מֵעַלִּי" (בראשית מה, א), ואומר להם: "וְעַתָּה לֹא אֶתֶם שְׁלַחְתֶּם

אתי הנה כי האלהים" (שם פס' ח) ללמדך שכך הסתכלו השבטים - כל מה שקורה, זה הכול מאת ה'. הקב"ה מכוון את הדברים. יוסף רואה שכל מה שקרה הוא מאת ה', וגם האחים מסתכלים במבט הזה.

להיות מוכן ליום הדין

"וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחָיו אֲנִי יוֹסֵף הָעוֹד אֲבִי חַי וְלֹא יָכֹל אָחָיו לַעֲנוֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנֵיו" (בראשית מה, ג). כשיוסף התוודע אל אחיו הם לא יכלו לענות לו. למדו מכאן חכמים במדרש (בראשית רבה פרשה צג, י) לימוד גדול:

"ויתן את קולו בבכי ולא יכלו אחיו לענות אותו". אבא כהן ברדלא אמר: אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה. בלעם חכם של אומות העולם, לא יכול לעמוד בתוכחה של אתוננו, הדא הוא דכתיב: "הַהֶסְכֵּן הַסִּפְּנָתִי לַעֲשׂוֹת לְךָ כֹּה וַיֹּאמֶר לֹא" (במדבר כב, ל). יוסף קטנן של שבטים היה (אמנם בנימין היה עוד יותר צעיר, אבל גם יוסף היה מהצעירים). ולא היו יכולים לעמוד בתוכחתו, הדא הוא דכתיב: "וְלֹא יָכֹל אָחָיו לַעֲנוֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנֵיו". לכשיבוא הקדוש ברוך הוא ויוכיח כל אחד ואחד לפי מה שהוא, שנאמר: "אוֹכִיחֶךָ וְאַעֲרֹכֶה לְעֵינֶיךָ" (תהילים נ, כא) על אחת כמה וכמה.

אבא כהן ברדלא מתבונן בפסוק הזה ולומד ממנו שאדם צריך להיות מוכן שיהיו לו תשובות על כל מעשיו. אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה.

ירידת ישראל למצרים להעלות ניצוצות

בהמשך הפרשה, יוסף שולח אל יעקב ומבקש ממנו שיבואו למצרים והוא יפרנס אותם ויזון אותם. והקב"ה מתגלה אל יעקב:

וַיֹּסֶע יִשְׂרָאֵל וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וַיָּבֹא בְּאֶרֶץ שֹׁבַע וַיִּזְבַּח זְבָחִים לֵאלֹהֵי אָבִיו יַצְחָק: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמִרְאֵת הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הֲנִנִּי: וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי הֵאֵל אֱלֹהֵי אָבִיךָ אֵל תִּירָא מִרְדֵּה מִצְרַיִמָּה כִּי לְגוֹי גָדוֹל

אָשִׁימְךָ שָׁם: אָנֹכִי אֲרַד עִמָּךְ מִצְרִימָה וְאָנֹכִי אֲעֲלֶךְ גַּם עֲלֵה וְיוֹסֵף יִשִּׁית יָדוֹ
עַל עֵינֶיךָ (בראשית מו, א-ד).

אני מניח שהתוכנית הראשונית שהייתה ליעקב שכל עוד שהרעב יימשך הוא יהיה במצרים, ואחר כך הוא יחזור לארץ ישראל. והנה הקב"ה אומר לו: "אל תירא מִרְדָּה מִצְרִימָה כִּי לְגוֹי גָּדוֹל אֲשִׁימְךָ שָׁם". אתה הולך לשהות במצרים תקופה ארוכה, אבל אל תירא מזה, כי לגוי גדול אשימך שם. הקב"ה מבטיח לו, "אנוכי ארד עמך מצרימה ואנוכי אעלך גם עלה".

'אור החיים' מדייק במילים 'לגוי גדול', שהתפקיד של ירידה למצרים, לא היה רק כדי לקיים את מה שהקב"ה אמר לאברהם אבינו: "יִדְעַ תְּדַע כִּי גַר יִהְיֶה זְרָעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם" (בראשית טו, יג) אלא כדי לתקן חטא עתיק, החטא של אדם הראשון. המקובלים אומרים, שכשחטא אדם הראשון, התפזרה הקדושה בכל הארצות, ובמיוחד במקומות היותר טמאים כמו מצרים, ושם היו ריכוזים גדולים של קדושה מפוזרת. התפקיד של עם ישראל בגלויות להוציא את ניצוצות הקודש ולהחזירם אל המקור, כמו מגנט. עם ישראל הוא עם קדוש, בגלות הראשונה גלו למצרים, אחר כך לבבל, אחר כך לארבע כנפות הארץ, כדי לקבץ ניצוצות של קדושה. ללמדך שכל הירידה היא צורך עלייה. בארץ העמים יש טומאה, ולירידה יש תפקיד, לתקן ולהוציא ניצוצות נפולים שהם בלועים בתוך הטומאה ולהחזיר אותם אל השורש, אל מקורם. והקב"ה מלווה אותנו בכל מקום: "אנוכי ארד עמך מצרימה ואנוכי אעלך גם עלה".

שואל אור החיים, הרי מצרים ארץ טמאה, והשכינה לא שורה במקום טמא. מסביר אור החיים בהרחבה שיש מדרגות בהשראת השכינה. יש שכינה בבית המקדש, יש שכינה בבית הכנסת - במקדש מעט, יש שכינה שעשרה עוסקים בתורה - שכינה עמהם, ויש אפילו אחד שעוסק בתורה שכינה כנגדו. מדרגות בהופעת השכינה.

”אנוכי ארד עמך מצרימה”. זו כמובן לא אותה מדרגה של השראת שכינה על ישראל בזמן שנמצאים בארץ ישראל, בירושלים, בבית המקדש. אך עדיין יש מדרגה של שכינה בכל מקום שישראל גלו. תפקיד הגלות כמו שאמרנו לרומם ולהוציא מתוך הטומאה את ניצוצות הקודש, והשכינה נמצאת איתנו לסייע לנו למלא את הייעוד הזה.

כל ירידה בעולם נועדה לתיקון

יש לנו ללמוד מכאן על כל ירידה שבעולם, ירידה קבוצתית, ואפילו אישית. אדם יורד, נופל למקום טומאה, כמו מין גלות כזאת, זה לא רק עונש, זו תוצאה ממעשיו. גם הגלות הכללית היא בגלל חטא, ”מפני חטאינו גלינו מארצנו”, וזה לא בסתירה עם מה שאמרו המקובלים שהתפקיד של הגלות זה להוציא את ניצוצות הקודש מכל המקומות שישראל גלו בהם אלא זה משלים. אנחנו לא תמיד מבינים איך זה מסתדר, ההשגחה האלוקית עם הבחירה של ישראל, אבל זה כך. לישראל יש חופש בחירה, הם יכולים לבחור בטוב וגם להיפך, ויחד עם זה יש תמיד השגחה אלוקית. כלומר הבחירה שיש לאדם זה רק בכוח הרצון שלו, הוא יכול לרצות טוב והוא יכול לרצות לא טוב, אבל מה שהוא עושה בפועל, אחרי הבחירה שלו, אחרי שהוא נפל, במקום שעכשיו הוא נמצא, זה גם מאת ה'. הוא אשם וזה היה מאת ה'. מבחינה מסוימת הוא אחראי על הדבר הזה והוא כמובן צריך לתקן, אבל עכשיו שהוא נמצא כאן, יש לו תפקיד, והתפקיד לתקן במקום הזה שאדם נפל. הוא נמצא פה בגלות הוא צריך לאסוף ניצוצות שנמצאים שם. זה ”בדיעבד לכתחילה” כזה, אסור היה ליפול! אסור לרדת! אבל אחרי שאדם כבר נמצא במקום נמוך, יש לו תפקיד, להעלות את המקום הנמוך הזה. אם הוא שב בתשובה מאהבה אז הזדונות נהפכות לזכויות, והוא מתקן את מה שהיה צריך לתקן מהירידה הזאת.

זאת אומרת, בכל מקום רוחני שאדם נמצא בו הוא צריך לדעת שריבונו של עולם שם אותו במצב הזה, ויש לו תפקיד. יש לי חוסר כוח, איזו חולשה, אז אני צריך להתחזק בתוך החולשה הזו. לא לומר, אם היה לי כוח הייתי עושה אחרת, אלא

אדרבה, אני צריך לעבוד בלי כוח, ואז הוא מרומם את הנקודה הנמוכה לעבודת ה'. הוא פועל עכשיו בלי כוח, עם חולשה וחוסר יכולת, את עבודת ה'. זה סוג של עבודת ה' שצריכה תיקון. מין גלות כזאת שיש לה תפקיד לאסוף את הניצוצות הקדושים מהמקום הנמוך הזה שהם נמצאים בו.

אכן, ישראל יוצאים ממצרים ברכוש גדול. יורדים כמשפחה ויוצאים כגוי גדול. זה היה סיבוב שני. הסיבוב הראשון זה כשיעקב הלך לחרן, הקב"ה אומר לו בבית אל - אהיה איתך ואשיב אותך בחזרה למקום הזה. יש לך תפקיד ביציאה הזאת. יעקב הולך לבדו וחוזר עם משפחה, וכדי לבנות משפחה צריך להתאמץ, צריך להתייגע, וצריך לעבור את כל השלבים הללו, את כל ההתמודדויות עם לבן הארמי, וכך הוא בונה את משפחת בית ישראל. עכשיו יורדת המשפחה למצרים על מנת לבנות את האומה הישראלית.

ריבונו של עולם נמצא עם כלל ישראל. וריבונו של עולם נמצא גם עם כל אחד ואחד. "אֲנֹכִי אֶרְדֶּה עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַם עִלָּה" (בראשית מו, ד). ארד כתוב פעם אחת ואנוכי אעלך גם עלה פעמיים, כלומר מהירידה אחר כך יש עלייה כפולה. מכל ירידה צריכים להוציא עליות גדולות.

להורות לפניו גושנה' – בית מדרש תחילה

על הפסוק "וְאֵת יְהוּדָה שָׁלַח לְפָנָיו אֶל יוֹסֵף לְהוֹרֹת לְפָנָיו גִּשְׁנָה וַיָּבֵאוּ אֶרְצָה גִּשְׁן" (בראשית מו, כח) אומר המדרש (בראשית רבה צה, ג):

"ואת יהודה שלח לפניו" ר' חנינא בריה דרבי אחא ורבי חנינא. חד אמר: להתקין לו בית דירה, וחד אמר: להתקין לו בית ועד שיהא מורה בו דברי תורה ושיהיו השבטים לומדים בו.

חז"ל אומרים לנו שתי דעות מדוע שלח יעקב את יהודה. דעה אחת שיכין לו בית דירה, ודעה שנייה שיכין בית מדרש. ראשית כל שיהיה בית מדרש, דירה זה דבר שולי, העיקר שיהיה מקום ללמוד.

בית המדרש – המבנה הראשון בבית אל

כשעלינו לבית אל גרנו בקצה המחנה הצבאי. לאחר זמן נתנו לנו אישור לבנות כאן את קריית הישיבה. הגבעה הייתה שוממה לגמרי, ואנחנו אמרנו שהדבר הראשון שצריכים לבנות זה בית מדרש. הלכנו למהנדס שייתן לנו תוכנית מוכנה ממקום אחר, כי אין לנו זמן עכשיו לעשות תוכניות, והוא הכין לנו בזמן קצר מאוד תוכנית. אז הוא שואל: איפה בונים את בית המדרש - אמרנו במקום הגבוה! כך כתוב בשולחן ערוך. אז הוא אומר לנו אולי זה יהיה באמצע הכביש, עוד אין תוכניות מתאר, מי יודע אולי זה יפריע. אמרנו לו שיש תוכניות, שולחן ערוך כותב שבונים את בית הכנסת במקום הגבוה ביותר, ואת הכבישים נבנה מסביב לבית המדרש.

האדריכל אמר אנחנו צריכים תצ"א כדי לדעת היכן המקום הגבוה ביותר בגבעה, אחרי שהגיעה התצ"א - באנו לכאן. האדריכל שאל: איפה יהיה מרכז בית המדרש, נשים פה אבנים שיהיה סימן. איפה יהיה ארון הקודש - אמרתי לכיוון ירושלים. אז סימנו איפה יהיה ארון הקודש, והתוכנית מוכנה.

הזמנו קבלן, והקבלן אומר לנו, המקום הזה רחוק מהמחנה שמונה מאות מטר לפחות. בלי מים אי אפשר לבנות בניינים. אי אפשר להתנהל בצורה כזו שנצטרך לסחוב מים בדליים משם. מפקד האזור אז היה פואד, כצל"ה הכיר אותו כי הוא היה המפקד שלו בצבא בסיירת שקד. אמרנו לו: אתה יכול לעזור לנו, אין לנו פה מים על הגבעה הזאת. הוא חשב ואמר: 'אני מאשר לכם לפרוס צינור לכל האורך מהמחנה לגבעה שיהיה לכם מים שתוכלו לבנות'. בלי אישורים, בלי תוכניות, התחלנו לבנות.

"את יהודה שלח לפניו גושנה" - התחיל להיבנות פה בית המדרש, כששום דבר מסביב עוד לא היה. חצי שנה אחרי זה התחילו לבנות את האשקוביות על יד המחנה, וכמה קראוונים כאן על הגבעה. אבל הדבר הראשון, הבנייה הראשונה, היה בית המדרש. זה היה בניין האבן הראשון בכל יהודה ושומרון. בניין האבן

היהודי של בית המדרש. זה עושה סייעתא דשמיא לכל מה שעושים אחר כך מסביב. "את יהודה שלח לפניו גושנה" - להכין לו בית מדרש.

האבות למדו וקיימו את כל התורה

ממשיך המדרש (שם):

תדע לך שהוא כן, כיון שהלך לו יוסף מאצלו היה יודע באיזה פרק פירש ממנו שהיה משנה אותו. כיון שבאו אחי יוסף אצלו ואמרו לו: "עוד יוסף חי וכי הוא מִשְׁלַל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפֶגַע לְבֹו פִי לֹא הָאָמִין לָהֶם" (בראשית מה, כו). נזכר באיזה פרק פירש הימנו, ואמר בלבו יודע אני שבפרק עגלה ערופה פירש ממני יוסף. אמר להם: אם אתם יודעים באיזה פרק פירש ממני אני מאמין לכם, אף יוסף היה יודע באיזה פרק פירש הימנו, מה עשה יוסף נתן להם עגלות שנאמר: "וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל פִּי פְרָעָה" (בראשית מה, כא).

יעקב ויוסף נפרדו מתוך דבר הלכה, אין אדם נפרד מחברו אלא מתוך דבר הלכה (ברכות לא.). יעקב ליווה את יוסף כשהוא שלח אותו לפגוש את אחיו בצאן, והוא דיבר אתו דברי תורה בדרך. זה חלק ממצוות עגלה ערופה, הזקנים אומרים דינו לא שפכה את הדם הזה - לא ליוונו את האנשים שיצאו וכך גרמנו להם סכנה. אז יעקב דיבר אתו בענייני דיומא. הוא מלווה אותו ולומד אתו פרשת עגלה ערופה. מסתמא שיוסף גם כן זוכר את העניין הזה, וכשיפגשו יחזרו לברר את הסוגיא. נמשיך במדרש:

ללמדך שבכל מקום שהיה יעקב יושב, היה עוסק בתורה כשם שהיו אבותיו. ועד עכשיו לא נתנה תורה וכתוב באברהם "וַיִּשְׁמַר מִשְׁמֵרֵתִי מִצְוֵי חֻקֹּתַי וְתוֹרֹתַי" (בראשית כו, ה). ומהיכן למד אברהם את התורה - רבן שמעון אומר נעשו שתי כליותיו כשתי כדים של מים והיו נובעות תורה, ומנין שכן הוא שנאמר: "אֶף לֵילֹוֹת יִסְרוֹנֵי כְלִיֹּתַי" (תהילים טז, ז).

הכליות מיסרות, כלומר הכליות יכולות ללמד.

רבי לוי אמר: מעצמו למד תורה, שנאמר: "מְדַרְכֵּי יִשְׁבַּע סוּג לֵב וּמַעֲלֵיו אִישׁ טוֹב (משלי יד, יד). ר' יונתן שר הבירה אמר: אפילו עירובי תבשילין היה אברהם יודע, שנאמר: (בראשית כו) "עֲקֵב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֶלְי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמֵרְתִּי מִצֹּתֵי חֻקֹּתַי וְתוֹרֹתַי".

"עקב" כלומר גם דברים שבעקב, גם תקנות חכמים. חז"ל רוצים להגיד לנו שהאבות ידעו ולמדו את כל התורה כולה.

הסברי המהר"ל כיצד האבות נשאו קרובות?

אני רוצה להביא כאן את דברי המהר"ל שנמצאים בפרשה (גור אריה ויגש). על הכתוב שלאחד הבנים של שמעון קראו 'שאל בן הכנענית' ('וּבְנֵי שְׁמַעוֹן יְמוּאֵל וַיְמִין וְאֶהֱד וַיְכִין וַיְצַחַר וַיְשְׂאוּל בֶן הַכְּנַעֲנִית' (בראשית מו, י)) אומרים חז"ל שהכנענית היא דינה. עולה שאלה: איך שמעון נשא את אחותו, הרי חז"ל אומרים לנו שהאבות קיימו כל התורה כולה, האם הם מדברים רק על האבות ולא על השבטים, מסתמא שגם השבטים המשיכו בקיום התורה, ואיך יעקוב נשא שתי אחיות, ואיך עמרם נשא את דודתו!?

המהר"ל מסביר שהאבות קיימו את התורה כמו גרים. כלומר כל אחד קיבל על עצמו להיות ישראל ולקיים את כל המצוות כולן כקבלה פרטית וכיוון שכל אחד קיבל על עצמו, גם דינה וגם שמעון הם גרים, ואח ואחות גויים שנתגיירו מדאורייתא יכולים להתחתן זה עם זה ולא נחשבים קרובים. וכך גם יעקב שנשא שתי אחיות, הן התגיירו, ולכן לא נחשבות שתי אחיות כי גר שהתגייר כתינוק שנולד. אין לו קשר משפחתי קודם, הוא הופך להיות מציאות חדשה, אחרת. תירוץ זה מתרץ את כל השאלות ששאלנו על נישואי קרובים, כולם התגיירו ואין להם גדר של קרובים.

תירוץ שני אומר המהר"ל - לאבות הייתה רוח הקודש, השראת השכינה. יעקב ידע לקיים את כל התורה כולה ברוח הקודש, ובאותה רוח הקודש שידע שנכון

לקיים כל התורה כולה, הוא גם הבין שיש לו תפקיד מיוחד לשאת שתי אחיות, שמהן יצא בית ישראל. כיוון שעדיין לא ניתנה תורה, אז היה אפשר להחליט על פי רוח הקודש בגדר של "הפה שאסר הוא הפה שהתיר". הפה שאסר שממנו למד את כל התורה כולה, שהוא מרוח הקודש, הוא הפה שהתיר לו לשאת שתי אחיות ואמר לו שזה מה שנכון שהוא יעשה. כך נסביר גם על יהודה שנשא את כלתו, ושמעון שנשא את אחותו.

המהר"ל מתרץ תירוץ שלישי, שיש הבדל בין מצוות עשה למצוות לא תעשה. במצוות עשה, אם אדם מקיים גם אם הוא לא נצטווה, הוא מתעלה, כי מצוות עשה מעלות את האדם. יש בהן תוכן קדוש, אלוקי עליון. כשאדם מקיים את המצווה, הוא מתעלה על ידי קיומה. אם אדם לא עובר על מצוות לא תעשה הוא לא מתקדם, הוא לא עולה, הוא רק לא יורד. במקום אחר דיברנו שתלוי במאמץ. אם אדם התאמץ לא לעבור עבירה, אז הוא מקבל על זה הרבה שכר כמובן. אבל עצם הקיום של מצוות הלא תעשה לא מרומם אותו כמו מצוות עשה, אלא פשוט לא מוריד אותו.

על כן אם הוא לא מצווה על עשה, והוא מקיים הוא מתעלה, לכן האבות שמרו על כל מצוות עשה. אבל מצוות לא תעשה אם הוא לא מצווה הוא לא יורד. האבות קיימו את כל מצוות עשה, ובמצוות לא תעשה, הלכו לפי רוח הקודש. ואם רוח הקודש אומרת להם שזה מה שנכון לעשות כיוון שאין בזה משהו רע מצד עצמו כי הם לא מצווים, עשו על פי רוח הקודש. לכן יעקב נשא שתי אחיות, ועמרם את דודתו, ושמעון את אחותו, ויהודה את כלתו. נישואי יעקב, עמרם ויהודה כתובים בתורה, נישואי שמעון לאחותו זה מדרש, אך הכול לפי רוח הקודש.

התורה – גילוי העצמיות הפנימית

חז"ל רוצים לומר לנו שהאבות קיימו את התורה מעצמם. ללמדך שבתוך תוכו של האדם יש לו רצון להיות טוב, שלם ומתוקן. בתוך תוכו יש בו נשמה אלוקית

שהיא מבקשת להיות מחוברת לריבונו של עולם - לרצות לעשות את כל הדברים הכי נכונים הכי טובים והכי מושלמים בכל המצוות. ככל שאדם מטהר את עצמו יותר, הוא בעצמו יכול יותר להבין מה נכון לעשות. ואם מטהר את עצמו עוד יותר - עוד יותר מבין מה נכון לעשות. בהתחלה מטהר את עצמו בענייני המצוות השכליות לא לגזול ולא לגנוב ולא לרצוח ולעשות חסדים ומעשים טובים לאנשים. אלו דברים הגיוניים שאדם מבין שהם נכונים וצריכים לעשות אותם וזה היסוד, ואדם מתקן את עצמו בין אדם לחברו. כשהוא יודע להודות על הטוב והוא מפתח את מידת ההודאה על הטוב, אז הוא חושב שצריך להודות גם למי שמוריד גשם, לא רק לחבר שלי שעושה לי טובה. מישהו מוריד את הגשם, מישהו כאן מסייע לכל התהליכים האלה שעל ידם יש לי כל הצרכים שלי. הוא מחפש את המקור, ומתגלה לו שבאמת מוכרח להיות שיש מישהו למעלה שנותן, והוא מתקשר למקור הזה, שהוא כל כך טוב. מעצמו, מתוך תוכו הוא מגיע לקיום של כל המצוות כולן. זה היה אברהם אבינו. כך היו האבות. מתוך תוכם, מתוך חיפוש להיות עוד יותר מתוקנים וערכיים, עוד יותר שלמים ומרוממים מהגשמיות, הגיעו לקיום כל התורה כולה. הוי אומר שהתורה מלמדת אותנו מה לעשות, היא בעצם ספר עצות, איך אנחנו נהיה כמו שאנחנו, כמו הטבע הפנימי שלנו, כמו שהרצון הלפני ולפנים שלנו. לא נדרש מאיתנו להיות אחרים ממה שאנחנו.

כשהתורה אומרת: "ואהבת לרעך כמוך". יכול להגיד אדם אני לא יכול לאהוב אדם פלוני, הוא לא אדם סימפטי, ההתנהגות שלו מכוערת, איך התורה מצווה אותי לאהוב אותו. באה התורה ואומרת: "ואהבת לרעך כמוך" זה אתה, זה לא אחר, עם ישראל זה דבר אחד. לא רק אחים אלא יותר מזה, אותה הנשמה שמתפשטת בכולם. הדרישה היא להבין שכולנו אחד. כל המצוות כולן הן בעצם גילוי העצמיות הפנימית של האדם וזו השאיפה שלנו לעתיד.

כתוב "וְהִשִּׁיב לֵב אֲבוֹת עַל בְּנֵים וְלֵב בְּנֵים עַל אֲבוֹתָם... (מלאכי ג, כד). כמו שהאבות עבדו את ה' בטבעיות, בחפץ פנימי, כך הקב"ה ישיב לעתיד לבוא לבנים אל אבותם, וגם לב אבות על בנים' כי יש מעלה במצווה ועושה, ויש מעלה בשאינו מצווה ועושה, ושניהם ביחד זה המצב האידיאלי, המצב השלם. מה

שהקב"ה מצווה אותנו זה ממש מה שאנחנו רוצים, אנחנו מקיימים את זה משני הצדדים. צריך לעשות רצון ה', ואנחנו רוצים לעשות את רצון ה' מתוכנו. החיבור הזה בין עבודת האבות לעבודת הבנים, זו המגמה העתידית.

השיחה נמסרה בשנת התשפ"ב

לקבלת שיחה שבועית במייל או בווטסאפ,

שלחו הודעה לכתובת bogrim@yeshiva.org.il, או למספר 0547881227

ניתן לצפות בשיחה באתר ישיבה - www.yeshiva.org.il

השיחה השבועית משודרת בשידור חי במוצאי שבת, כשעה לאחר צאת השבת

ניתן להאזין בשידור חי גם דרך חיוג לטלפון 02-6643149 שלוחה 11

